

Milena Mileva Blažič
Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

SLOVENSKE IN EVROPSKE PRAVLJIČARKE¹

Slovensko pravljicarstvo ima za seboj skoraj stopetdeset let razvoja. Pravljičarji in pravljicarke so se sinhrono vključili v evropske tokove sredi 19. stoletja. Takrat so bile tudi pri nas avtorice v manjšini, v obdobju med obema svetovnjima vojnama so bile številčno že skoraj izenačene z avtorji, v obdobju 1950–1980 pa je prišlo do feminizacije pravljicarstva. Pomembno vlogo je kot avtorica, prevajalka in urednica na založbi Mladinska knjiga imela Kristina Brenk, ki je zasnovala tudi mednarodno inovativen projekt, zbirko pravljič *Zlata ptica*. V sodobnem času, posebej po letu 1990, je ne le v Sloveniji, ampak tudi v Evropi opaziti neke vrste renesanso pravljicarstva, ki je motivirana z evropskimi integracijskimi procesi. V času sodobne slovenske književnosti (po letu 1980) je bila pravljici posvečena tudi precejšnja raziskovalna pozornost.

The history of Slovene fairy-tale telling is almost hundred fifty years long. In the middle of the 19th century male and female fairy-tale tellers synchronously participated in the European currents. At that time female authors were in minority in Slovenia; in the period between the two world wars, however, they were already almost equal to men regarding numbers, while the period from 1950–1980 was marked by considerable feminization of fairy-tale telling. Special credit in this respect goes to Kristina Brenk as an author, translator and editor at the publishing house Mladinska knjiga, who initiated an internationally innovative project, a fairy-tale collection *Zlata ptica*. In contemporary time, especially after 1990, not only Slovenia but also Europe have been witnessing a kind of fairy-tale telling renaissance, fuelled by European integration processes. In the time of contemporary Slovene literature (after 1980) fairy-tale was also a subject of considerable research attention.

1 Evropski pravljicarji

Zbiranje ljudskega izročila je bilo v Evropi najbolj izrazito v 19. stoletju, začelo pa se je že v 16. st. Med zgodnjimi zbiralci pravljič za odrasle imata posebno mesto Giovanni Francesco Straparola *La piacevoli notti*, 1550–1553 in Giambattista Basile: *Il pentamerone*, 1634–6. Prvo zbirko pravljič za otroke je leta 1697 pod naslovom *Les Contes de ma mère l'Oye* (Pravljičice matere goske) izdal Charles Perrault, nato pa istega leta še Marie Catherine Baronne d'Aulnoy zbirko pravljič

¹ Članek je avtorica napisala za simpozij o evropski pravljici, ki ga je v okviru prireditve Maribor 2012 – Evropska prestolnica kulture pripravila Mariborska knjižnica, revija *Otrok in knjiga* (gl. številko revije 83). Objavljamo skrajšano različico besedila.

Contes de fées (v slov. *Pavji kralj in druge zgodbe*, 1987) in leta 1698 *Les Contes nouveaux ou les fées à la mode*. Mednarodno najbolj uveljavljeno zbirko pravljic za otroke sta izdala brata Jakob in Wilhelm Grimm (*Kinder- und Hausmärchen* oz. *Otroške in hišne pravljice*, 1812–1815 in 1825); njune pravljice so od leta 2005 celo na seznamu Unescove kulturne dediščine. Naj navedemo še nekaj odmevnejših izdaj iz takratnega časa: Just Mathias Thiele: *Danske Folkesagn* (Danske pravljice), 1818–23; Laura Gonzenbach: *Sizilianische Märchen* (Sicilijanske pravljice), 1870; Aleksander Nikolaevič Afanasev: *Narodnye russkie skazki*, 1855–1863 (*Ruske pravljice*, 2007); Peter Christen Asbjornsen in Jorgen Moe: *Norske Folkeeventyr*, 1852 (v slov. *Vzhodno od sonca in zahodno od meseca*, norveške ljudske pravljice, 1998); v letih 1889–1910 je več knjig angleških pravljic (*Fairy Books*) objavil Andrew Lang. Za eno največjih odkritij v sodobnem času pa velja italijanski pravljicar Giuseppe Pitre, ki je leta 1875 objavil *Fiabe, novelle e racconti popolari siciliani*.

2 Francoske precioze in evropske pravljicarke

V Franciji so v obdobju vladavine znamenitega kralja Ludvika XIV. zaživeli literarni saloni, v katerih so aristokratske avtorice oz. precioze razvijale značilni francoski literarni slog, imenovan *préciosité*. Ena od njihovih priljubljenih literarnih dejavnosti je bilo spontano pripovedovanje pravljic, ki so jih nato objavljale tudi v knjižni obliki.² Značilnost teh pravljic 17. st. je, da je bilo besedilo namenjeno otrokom, kontekst pa odraslim³.

Tudi v obdobju evropske romantike in kasneje je pravljice v knjižnih izdajah objavilo veliko ženskih predstavnic: Božena Němcová (1820–1862) je leta 1857 objavila knjigo *Slovenske pohadky a povesti*, ki velja za prvo češko zbirko pravljic. Leta 1870 je Laura Gonzenbach (1842–1878) objavila *Sizilianische Märchen*, vendar so bile te pravljice javnosti praktično neznane do leta 2003, ko jih je v angleškem prevodu z naslovom *Beautiful Angiola: The Lost Sicilian Folk and Fairy Tales of Laura Gonzenbach* objavil uveljavljen literarni teoretik Jack Zipes. Francoska pravljicarica in pevka Nannette Levesque (1803–1880) je zbrala okoli petdeset pravljic v okcitanščini. Več knjig pravljic je objavila češka pravljicarica Eliška Pechova Krasnohorska (1847–1926). Leta 1884 je izšla zanimiva zbirka indijskih pravljic *Wide awake stories. A collection of talaes told by little children ... in the Panjab and Kashmir* avtorice Flore Annie Webster Steel (1847–1929). Tudi tretja češka

² Leta 1697 je Marie d'Aulnoy objavila *Contes de fées*, 1698 pa *Les Contes nouveaux ou les fées à la mode*. Istega leta je Charlotte Rose de Caumont de la Force v zbirki *Les Contes des Contes; Les Contes des Fee* objavila pravljico *Persinette* (*Rapunzel* oz. *Motovilka*). V krogu precioz je v letih 1698–9 objavljala tudi Henriette Julie de Castelnau Murat; najbolj znana je njena inačica pravljice *Anguilette* oz. *Melusine* z motivom živalskega ženina oz. neveste, ki je bil pri preciozah zelo priljubljen. Pomembni avtorici sta bili tudi Gabrielle Suzanne Barbot de Villeneuve – ki je v zbirki *La jeune americaine et les contes marins* leta 1740 objavila najstarejšo zapisano različico pravljice *Lepotica in zver* (*La Belle et la Bete*), dolgo več kot 100 strani – in Jean Marie le Prince de Beaumon – ki je leta 1756 v *Magasin des enfants ou dialogues entre une sage gouvernante et pusiurs de ses eleves* objavila skrajšano in kasneje največkrat pripovedovano različico pravljice *Lepotica in zver*.

³ Lewis C. Seifert, 2006: *Fairy Tales, Sexuality, and Gender in France, 1690–1715*. Cambridge University Press.

pravljničarka Bohumila Klimšová (1851–1917) je objavila več pravljinih knjig. V knjigi *Cinderella: Three Hundred and Forthy Five Variants* (1893) je Marian Emily Roalfe Cox zbrala 345 inaič motiva Pepelke. Madžarska avtorica Emma Orczy je leta 1895 v anglešini objavila stare madžarske pravljice *Old Hungarian Tales*. Poljska pravljničarka Maria Stanislava Konopnicka (1842–1910) je pisala pravljice za odrasle in otroke. Znana hrvaška pravljničarka Ivana Brlić Mažuranić (1874–1938), predlagana celo za Nobelovo nagrado (1931, 1935, 1937, 1938), je med drugim napisala: *Čudovite dogodivščine vajenca Hlapiča* (1913; slov. prevod 1955), *Pripovedke iz davnine* (1916, v sl. 1955), *Basne i bajke* (1943). Njena dela so bila prevedena v številne jezike, uprizorjena so bila tudi kot lutkovne igre. Britanska pravljničarka Rachel Harriette Busk (1831–1907) je zbirala italijanske (*The Folk-Lore of Rome, Colected by Word of Mouth from the People*, 1874; *The Folk-Songs of Italy*, 1887), mongolske (*Sagas from the Far East, or Kalmouk and Mongolian Traditionary Tales*, 1873), španske (*Patranas, or Spanish Stories, Legendary and Traditional*, 1970), tirolske (*Househodl Tales from the Land of Hofer, or Popular Myths of Tirol*, 1871; *The Valleys of Tirol: Their Traditions and Customs, and How to Visit Them*, 1874) in druge pravljice.

3 Slovenske pravljničarke

Tudi slovenske avtorice so začele zbirati, zapisovati in pisati pravljice v drugi polovici 19. in v prvi polovici 20. st. (Josipina Turnograjska, Pavlina Pajk, Luiza Pesjak, Marica Nadlišek Bartol, Manica Koman, Lea Fatur, Vida Jeraj, Marica Gregorič Stepančič, Elza Lešnik, Sonja Sever, Ljudmila Prunk idr.).

Po letu 1950 je na področju pravljice izjemno pomembno vlogo odigrala pisateljica in prevajalka Kristina Brenk, ki je zasnovala in urejala tudi več odličnih knjižnih zbirk za otroke. V današnjem času je izrazita pravljničarka (zbiralka in pripovedovalka ljudskega gradiva pa tudi pisateljica) Anja Štefan. Slovensko in evropsko pravljinično izročilo je avtorsko najbolj izvirno preoblikovala Svetlana Makarovič (*Svetlanine pravljice*, 2008).

V času sodobne slovenske književnosti (po letu 1980) je bila pravljici posvečena tudi precejšnja raziskovalna pozornost. Znanstveno so jo preučevale: Alenka Goljevšček, Marija Stanonik, Marjana Kobe, Monika Krojej, Martina Piko Rustija, Mirjam Mencej, Anja Štefan in druge raziskovalke.

3.1 Slovenske pravljničarke v drugi polovici 19. st.

Po doslej najdenih stvarnih podatkih bi lahko bila **Josipina Turnograjska** (1833–1854) prva slovenska pravljničarka. Leta 1853 je v *časopisu Zora* objavila pravljico z naslovom *Rožmanova Lenčica*. V spremni besedi h knjigi *Josipina Turnograjska. Njeno življenje in delo*, ki je izšla v zbirki *Slovenska ženska knjižnica*, 1. zvezek (1921), je Josip Stritar napisal pesem, posvečeno avtorici, urednik Ivan Lah pa obširno spremno besedo o avtoričinem življenju in delu. V knjigi je objavil tudi devet njenih del in pravljico *Rožmanova Lenčica* s podnaslovom *Po narodni pripovedki*. V njej Turnograjska obravnava motiv junaških/preoblečenih/vojaških deklic, znan iz različic o Ivani Orleanski.

Leta 1875 je v reviji *Vrtec*⁴ **Luiza Pesjak** (1828–1898) objavila poslovenjeno varianto Grimmovih *Rdeče kapice* (objavljene leta 1812) in nepodpisano ilustracijo z motivom srečanja deklice in volka v gozdu. Prevod se od originala v marsičem razlikuje; Pesjakova je npr. dodala tudi aluzijo na vonj, ki ga ni zaslediti v nobeni od tiskanih variant. »Babičin glas se jej malo sumen zdi ter čuden duh je po sobi, do malega kakor v zverinjaku.« (Pesjak 1875: 19).

V knjigi *Slovenske Večernice za pouk in kratek čas* **Pavline Pajk** (1854–1901), ki jo je leta 1889 izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu, so objavljena prozna in pesemska besedila ter posebna rubrika z naslovom pravljice (vsebuje šest besedil: *Živa voda*, *Solnčni kamen*, *Sveti vir*, *Pogreznjeni grad*, *Zdravilno jabolko*, *Morska roža*).

3.2 Slovenske pravljicarke v prvi polovici 20. st.

Ukvarjanje z mladinsko književnostjo in pravljičarstvom je bilo v prvi polovici 20. st. še vedno pojmovano kot marginalna dejavnost, »zato, ker se pri nas goji mladinsko slovstvo z mrzlo ljubeznijo, ker ni delavcev, ker vlada med tistimi, ki bi lahko delali, nemara napačno mnenje, da je pisati za mladino poniževalno in nevredno velikih imen!« (E. Gangl, 1902)⁵

Albina Hintner (psevdonim Alba Hintner, 1872–1952) je objavljala *Slovenske pravljice in povedke* v nemščini, in sicer v *Laibacher Schulzeitung* (št. 29/5, 15. 5. 1901). Leta 1910 je **Marica Gregorčič Stepančič** (1876–1954), ki je uporabljala številne psevdonime, skupaj z Ljudmilo Prunk Utva objavila zbirko *Pravljice*. Lea Fatur (1865–1943) je leta 1912 v soavtorstvu (s F. S. Tratnik, J. Kostanjevec, P. Bohinjec) objavila zbirko *Razne povesti*⁶; leta 1941 pa *Pravljice in pripovedke*. V *Domu in svetu* je leta 1908 objavila pravljico z naslovom *Fantazija*. **Ljudmila Prunk Utva** (1878–1947) je leta 1913 z Miro Šega izdala zbirko *Pravljice za mladino*, priredila je tudi zbirko *Andersenove pravljice* (1923) in pravljico *Krtek Buc* v slikaniški knjižni obliki. **Ilka Vašte** (1891–1967) je objavila *Pripovedke s soških planin* (1916), kasneje *Pravljice s soških planin*. Napisala in narisala je *Pravljice* (Trst, 1921). V rokopisu so ostale še *Nove pravljice* z avtoričinimi ilustracijami; nekaj teh »novih« pravljic je objavila v tržaški reviji *Galeb* 1954/44. **Manica Koman** (1880–1961) je objavila *Narodne pravljice in legend* (1923) in *Teta s cekarjem: zvezek izvornih pravljic*, 1938. Znana je bila tudi kot pripovedovalka pravljic. V zbirki na pravljichen način obravnava znane motive/ besedila v slovenski kulturi, npr. v *Zalki – plesalki* motiv povodnega moža, ki ga je obravnaval že J. V. Valvasor, v svoji baladi pa upesnil F. Prešeren. Motiv njene pravljice *O liliji in vrtnici* je znan iz slovenskih ljudskih pesmi (*Knezov zet*, *Graščakov vrtnar* ipd.). Gre za metamorfozo ljubezenskega para v rožo zaradi socialne neenakosti. Avtorica

⁴ Prva slovenska literarna revija *Vrtec: časopis s podobami za slovensko mladost* (urednik in založnik Ivan Tomšič) je bila ustanovljena 1871 in je izhajala do 1945.

⁵ Pedagog in mladinski pisatelj. Ustanovil je mladinski list *Zvonček* in ga urejal od leta 1900 do 1929. Sodeloval je pri sestavljanju in izdajah beril ter učbenikov. Od leta 1904 do 1924 je bil urednik *Učiteljskega tovariša*.

⁶ Leta 2001 je Silvo Fatur izdal monografijo s spremno besedo *Dom dedov: povedke, pravljice in drugi spisi*, 2001.

izhaja iz ljudske pravljice, v kateri nastopa tretji sin kot tepček in hkrati zmagovalec (*O prismuknjenem Juretu, Jurček postane kralj, Zgodba o telebanu, Zgodba o porednem Jurčku, Kdo je največji bedak, O sinčku Binčku* ipd.). V Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani je v rokopisni zupuščini Komanove še dvajset pravljič, pripovedk, basni in ugank, ki so v procesu raziskovanja.⁷ **Elza Lešnik** je v *Šumi, šumi Drava*⁸ ...: *črtice iz mariborske zgodovine, pravljice in pripovedke iz mariborske okolice in od drugod* (1925, 1931 in 1938)⁹, objavila šestindvajset besedil v treh poglavjih: črtice iz mariborske zgodovine, pravljice in pripovedke iz mariborske okolice in pripovedke in pravljice iz drugih krajev. Elza Lešnik je namenila zbirko »zgodovinskih črtic in ljudskih pravljič in pripovedk« osnovnošolski mladini v Mariboru in okolici.¹⁰ Namesto tipičnega pravljličnega pomočnika (vila, škrat) in tipičnih čarobnih rekvizitov – to funkcijo imajo kristijanizirana bitja (namesto vile je mati božja) – čarobno moč daje vera (npr. sv. Areh). Avtorica implicitno omenja poganstvo in eksplicitno islam (Carigrad, sultan, Turek) ter krščanstvo (cerkev, papež, duhovnik idr.).

Marija Jezernik (pravo ime Marija Wirgler, 1879–1974) je kot mladinska pisateljica in učiteljica pravljice vključevala v pouk. Objavila je več pravljličnih besedil: *Zajček Bežek, zajček Skok*, 1925; *Tri pravljice*, 1927; *Medvedov Godrnjavčev*, 1929; *Princesa Iza*, 1930; *Beli bratec*, 1938. Mladinska pisateljica **Sonja Sever** (r. Kamplet, 1900–1995) je v Zagrebu odprla vrtec, v katerem je otrokom pripovedovala izvirne pravljice, pripovedke in basni. Izdala jih je tudi v knjigah: *Čevljarček Palček in druge pravljice* (1938), *Pravljice* (1940), *Čarobni nakit* (1940), *Kamenček sreče: zgodbe o živalih*, 1952. V slovenščino je prevedla deli Heinricha Hoffmanna *Der Struwwelpeter (Zaspanček Razkodranček)*, (1925) in Wilhelmia Buscha *Max und Moritz (Cipek in Capek)*, (1929).

Na razvoj pravljičarstva, mladinske književnosti in nastajanje infrastrukture slovenske mladinske književnosti so pomembno vplivale različne kontinuirane dejavnosti, pa tudi ustanovitev Splošnega slovenskega ženskega društva (1903) in objava članka Minke Govekar *Slovenke in slovensko slovstvo (Slovenska žena*, 1926), v katerem je avtorica obravnavala naslednje slovenske (tudi mladinske) avtorice: Fani Hausmann, Josipino Turnograjsko, Ernestino Jelovšek, Kristino Šuler, Ljudmila Poljanec, Elizabeto Kremžar, Ano Fabjan, Manico Koman, Ilko

⁷ Kocijančič, Gorazd idr. (2008). Elektronski katalog rokopisne zbirke 2008 Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani: Ms 1471-. V Ljubljani: Narodna in univerzitetna knjižnica. Ms 1706. *Dihur – kralj, Kaznovani dihur, Kos in šoja, Koza in osel, Lev in človek, Lev in miška, Lovc in medved, Mavrični knez, Nagrajena prijaznost, Opeharjena lisica, Ošabni kozel, Otroci, dober dan, Pes, petelin in lisica, Strgani klobuček, Tudi hiba pride prav, Uganke, Zajec sodnik. Zakaj volk sovraži psa, Zvesti konjiček, Zvesti kuža.*

⁸ V naslovu je citatni del iz Antona Aškercera *Ponočna potnica*, 1910.

⁹ V *Bibliografiji del slovenskih pisateljic do konca 1935* sta omenjeni le izdaji iz leta 1925 in 1931.

¹⁰ Maja Brodschneider Kotnik je 2009 izdala slikanico *Čevljarček* (Maribor, Založba KMŠ, ilustrirala Kiki Omerzel); Lutkovno gledališče Maribor je leta 2010 pravljico o pogumnem Čevljarčku, ki je rešil Maribor pred Turki, tudi uprizorilo – v obeh primerih ni bilo nikjer omenjeno, da je zgodba, ki jo je avtorica uporabila, bila objavljena v knjigi Elze Lešnik *Šumi, šumi Drava* ...: *črtice iz mariborske zgodovine, pravljice in pripovedke iz mariborske okolice in od drugod.*

Vašte, Luizo Pesjak, Pavlino Pajk, Marico Nadlišek Bartol, Zofko Kveder, Vido Jeraj, Leo Fatur, Marijo Kmet).

4 Nastajanje mladinske literarne vede

Mladinska dela in/ali avtorji ter avtorice so bili v drugi polovici 19. in prvi polovici 20. st. obravnavani bolj fragmentarno, predvsem v časopisnih člankih, ki so jih objavljali *Ljubljanski zvon: mesečna revija za leposlovje, književnost in kritiko* (1881–1941), *Dom in svet: zabavi in pouku* (1888–1944) in bolj pogosto *Pedagoški letopis*.

Karol Glaser je v 4. knjigi *Zgodovine slovenskega slovstva – Stritarjeva doba 1870–1895* (izhajala je od 1898 do 1900) posvetil posebno poglavje mladinskim spisom, kar je bila prelomnica v literarnozgodovinskem spremljanju področja.

V začetku 20. st. je **Josip Brinar** napisal serijo člankov in tako nadgrajeval literarnozgodovinsko spremljanje mladinske književnosti na Slovenskem. Brinar ni poznal le domače, ampak tudi evropsko mladinsko produkcijo.

Članke s področja mladinske književnosti je za revijo *Dom in svet* pisal tudi **Boris Orel**. V reviji *Sodobnost* pa je leta 1934 objavil članek *Literarni pregled – Pravljičica v stiski*, v katerem piše o dveh tipih pravljice, in sicer o slovstvenem in filmskem:

Prvi tip izhaja iz besede in njene velike raztegljivosti; oblikujeta ga umetnik in mladinski pravljicar-pedagog. Pri drugem tipu je stari svet pravljice dekadentno upadel v filmsko podobo; za njo stoji človek iz množice s svojim večnim pravljичnim čustvom in današnja pisana civilizacijska kultura s svojim modnim komfortom ter primitivno pojmovano erotiko. O prvem, slovstvenem tipu pravljice lahko trdimo, da predstavlja na eni strani agonijo stare pravljice, odmiranje starega pravljичnega sveta, na drugi strani pa spričo dotoka sodobne predmetnosti že kaže nove, sveže pravljичne možnosti. (Orel 1934: 222)

Preproste narurne pravljичne forme se v nečem nikoli ne izpreminjajo: večne so in svet, ki ga obsegajo v svojih oblikah, se izpreminja po njih. Izpreminjajo se le mladinsko-umetniške oblike pravljice, ki so njena važna in usodna gibalna: vzgojne težnje, ironija in čas. (Orel 1934: 226)

Leta 1926 sta **Fran Erjavec** in **Pavel Flere** izdala monografijo z naslovom *Starejše pesnice in pisateljice: izbrani spisi za mladino*. Knjigo, ki je sestavljena iz literarnozgodovinskega in antološkega dela, sta »z risbami okrasili«¹¹ Ivana Kobilica in Roza Klein Sterner.

Pomemben dejavnik je bila tudi ustanovitev Založbe belo-modra knjižnica (1927–1941), ki jo je ustanovila TKD (Telovadno-kulturno društvo Atena). Društvo je ustanovilo tudi Pravljичni odsek in 17. 12. 1931 so v »damski sobi«¹¹ ali beli dvorani hotela Union začeli izvajati **pravljичne ure**. Pobudnica je bila Minka Krofta s skupino intelektualk:

Pripovedovalke pravljic že same jamčijo, da bo mladina deležna res biserov naše ali svetovne pravljичne literature. Recitatorice bodo večinoma naše umetnice ali pisateljice. (TKD Atena 1931: 1–2)¹¹.

¹¹ Zgodovinski arhiv Ljubljana. TKD Atena. 1823/31, Ljubljana, 14. 12. 1931.

TKD Atena je v dvorani Delavske zbornice v Ljubljani prirejala tudi pripovedovalske večere z naslovom Slovenska pisateljica pripoveduje. Pri tem so sodelovale pisateljice iz kroga Belo-modre knjižnice: Dora Gruden, Marija Jezernik, Manica Koman, Marijana Kokalj Željeznov, Marija Grošelj in Ruža Lucija Petelin.

Leta 1936 je Zlata Pirnat izdala *Bibliografijo del slovenskih pisateljic do konca 1935*. V njej je predstavila 190 pisateljic in 686 knjig, ki so izšle v obdobju 1865–1935.

5 Sodobni pravljичni projekti

Za razvoj slovenskega pravljičarstva so bili oz. so zelo pomembni tudi naslednji projekti:

Knjižna zbirka *Zlata ptica*

Leta 1956 je urednica Založbe Mladinska knjiga **Kristina Brenkova** zasnovala knjižno zbirko *Zlata ptica*, ki naj bi slovenskim bralcem približala pretehtan izbor ljudskih pripovedi z vsega sveta. Zbirka je dobila ime po istoimenski slovenski ljudski pravljici, katere zaščitni znak so postale ilustracije akademske slikarke Ančke Gošnik Godec.

Ob razstavi *Zlata ptica. Zbirka pripovedi z vsega sveta* (Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, 22. 3. – 3. 5. 2012) sta njeni avtorici Maša Kodrič in Daša Pokorn med drugim zapisali: »V času svojega nastanka je zbirka predstavljala povsem inovativen založniški projekt, saj take ali podobne zbirke evropski kulturni prostor še ni poznal ././ Pri nastajanju zbirke so sodelovali poznavalci ljudskega izročila, številni uveljavljeni prevajalci, ilustratorji in slikarji././ Nekatere pravljice in pripovedke, ki so bile objavljene v *Zlati ptici*, so zaživele tudi v zbirki drobnih slikanic Čebelica in v zbirki Velike slikanice. V tej obliki so našle pot v svet, saj so mnoge doživele prevode v tuje jezike ././ Uredniško delo Kristine Brenkove je leta 1972 prevzel Niko Grafenauer, ki je stoto knjigo v zbirki naslovil *Zlata ptica* in vanjo uvrstil sto pravljic, po eno iz vsake od stotih knjig. ././ Družino zlatih ptic sestavlja več kot 130 knjig.«

(http://www.nuk.unilj.si/dokumenti/2012/ptica_zgibanka.pdf)

Pravljične ure in *Ura pravljic*

Tradicija pravljičnih ur sega v leto 1931, vendar je bila med vojno (1941–1945) prekinjena. Osrednja slovenska Pionirska knjižnica, ustanovljena 1948, je skrbno razvijala tudi različne bibliopedagoške dejavnosti (razstave, pogovori o knjigah in z avtorji, pravljične in igralne ure ipd.). Pomembno vlogo je odigrala tudi s konceptom pravljičnih ur, ki so bile po letu 1970 sistematično uvedene v številne slovenske knjižnice z otroškimi oddelki. Danes so priljubljena oblika dejavnosti tudi v vrtcih in osnovnih šolah.

Že leta 1968 je Marjana Kobe (1938) kot bibliotekarka in pripovedovalka pravljic objavila članek *Delo z mladim bralcem*, ki ga je leta 1972 nadgradila v

zelo odmevno monografijo *Ura pravljic* (soavtorici sta bili Martina Šircelj (1930) in Alenka Gerlovič (1919–2010)). Knjiga je izšla v zbirki *Otrok in knjiga založbe Mladinska knjiga*.

Pripovedovalski festival

Leta 1998 je pravljíčarka, pisateljica in pesnica Anja Štefan zasnovala Pravljíčni maraton. K sodelovanju je leto za letom vabila poklicne igralce, knjižničarje, ilustratorje, pisatelje, ljudske pripovedovalce ... in jih usmerjala k pripovedovanju zgodb iz domačega in tujega ljudskega izročila. Dogodki so bili namenjeni predvsem otrokom. Leta 2004 pa se je Pravljíčni maraton, ki je dotlej potekal le v Cankarjevem domu, preoblikoval v pripovedovalski festival Pravljíce danes in se razširil še v druge kulturne ustanove v Ljubljani in po Sloveniji.

<http://www.pravljicedanes.si/index.php/zgodovina-festivala/>

Pripovedovalski Variete

Pripovedovalski Variete je cikel pripovedovalskih večerov v sklopu glasbenega gledališča Variete, ki domuje v Kavarni Union. Dogodki Pripovedovalskega Varieteja so večinoma namenjeni odraslemu občinstvu. Pripovedovalski Variete programsko vodita in nastopajoče pripovedovalce izbirata Ana Duša in Špela Frlic. Obe sodelujeta kot pripovedovalki v oddaji *Za 2 groša fantazije* na ljubljanskem Radiu Študent ter pri pripovedovalskih dogodkih, znanih pod imenom Pravljíčno Rešetanje.

http://www.pripovedovalskivariete.si/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=37&Itemid=72

Literatura

SI ZAL LJU 225, OŠ LEDINA Ljubljana, t. e. 18, a. e 112. SI ZAL LJU 500, Mesto Ljubljana, domovinski oddelek.

Tatjana Hojan, 1975: Delež učiteljstva pri slovenskih knjižnih zbirkah za mladino do leta 1914 = Teacher's participation in Slovene book-collections for the young till 1914. V: *Časopis za zgodovino in narodopisje*, letn. 46=11, št. 2. Str. 144–168. Maribor: Obzorja.

Boža Krakar Vogel (ur.), 2011: Slavistika v regijah – Maribor / [Slovenski slavistični kongres, Maribor, 29. september – 1. oktober 2011]. *Zbornik predavanj*. Ljubljana : Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Milena Mileva Blažić, 2011: *Branja mladinske književnosti*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Petra Vide Ogrin (ur.), 2009: *Slovenski biografski leksikon* [Elektronski vir] : 1925–1991 / urednica Petra Vide Ogrin; avtorji geselskih člankov prve, tiskane izdaje SBL France Adamič ... [et al.] Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti: Znanstvenoraziskovalni center SAZU. <http://nl.ijs.si/fedora/get/sbl:sbl/VIEW/>.